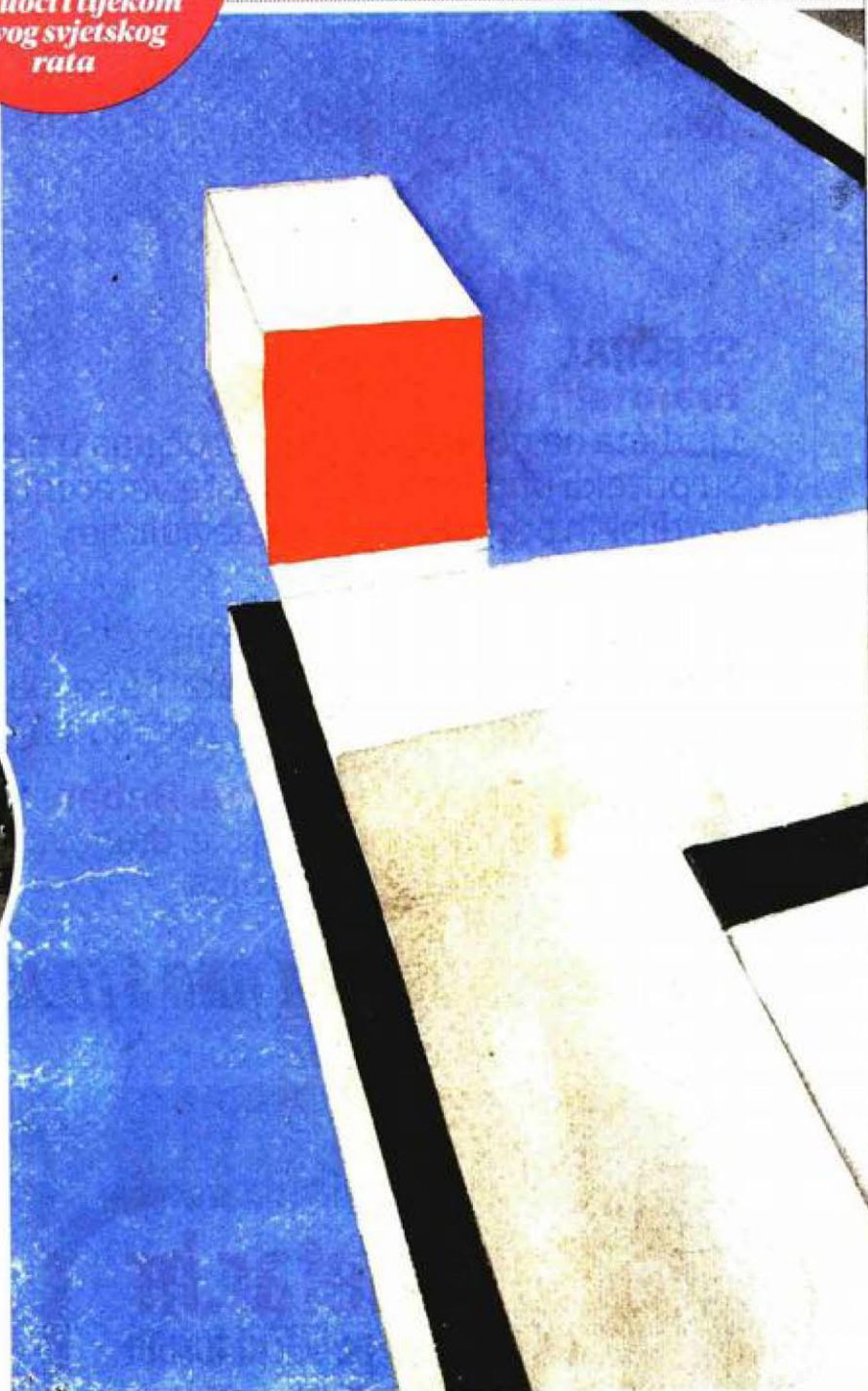
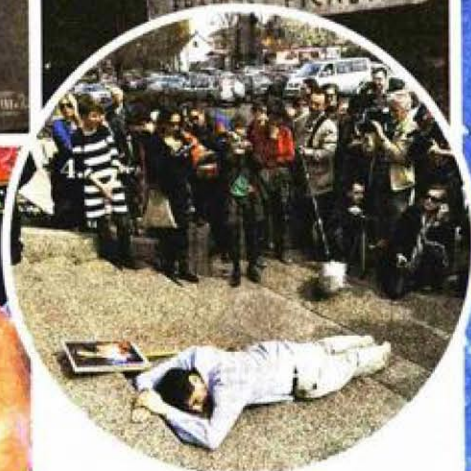
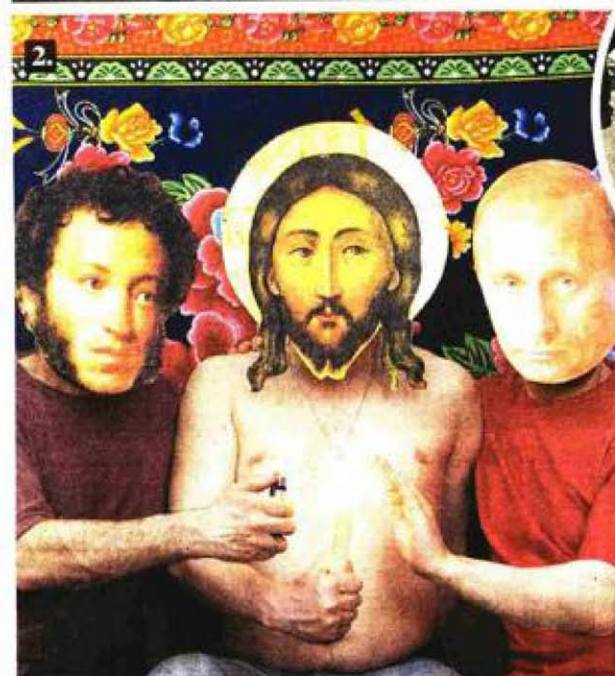
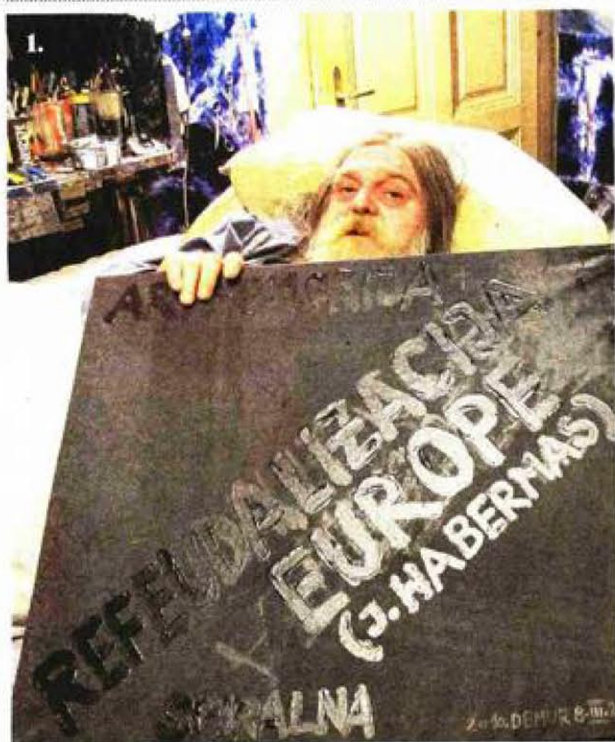

Postoji li danas poriv da se umjetnici distanciraju od umjetničke i društvene stvarnosti kao uoči i tijekom Prvog svjetskog rata

- 1. Boris Demur "Refeudalizacija Europe", 2011.
- 2. Sibirska grupa Blue Noses koju je Sudac lani predstavio u Hrvatskoj, danas rendgenizira (političku) stvarnost
- 3. André Breton na festivalu Da Da 1920.
- 4. Siniša Labrović, Hodočašće sv. Milanu (Bandiću), 2012.

piše Ana Lendvaj

K

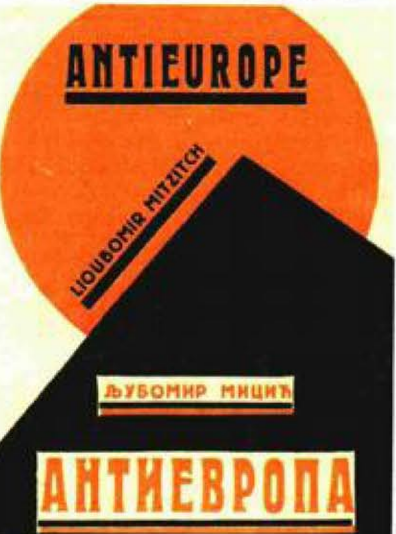
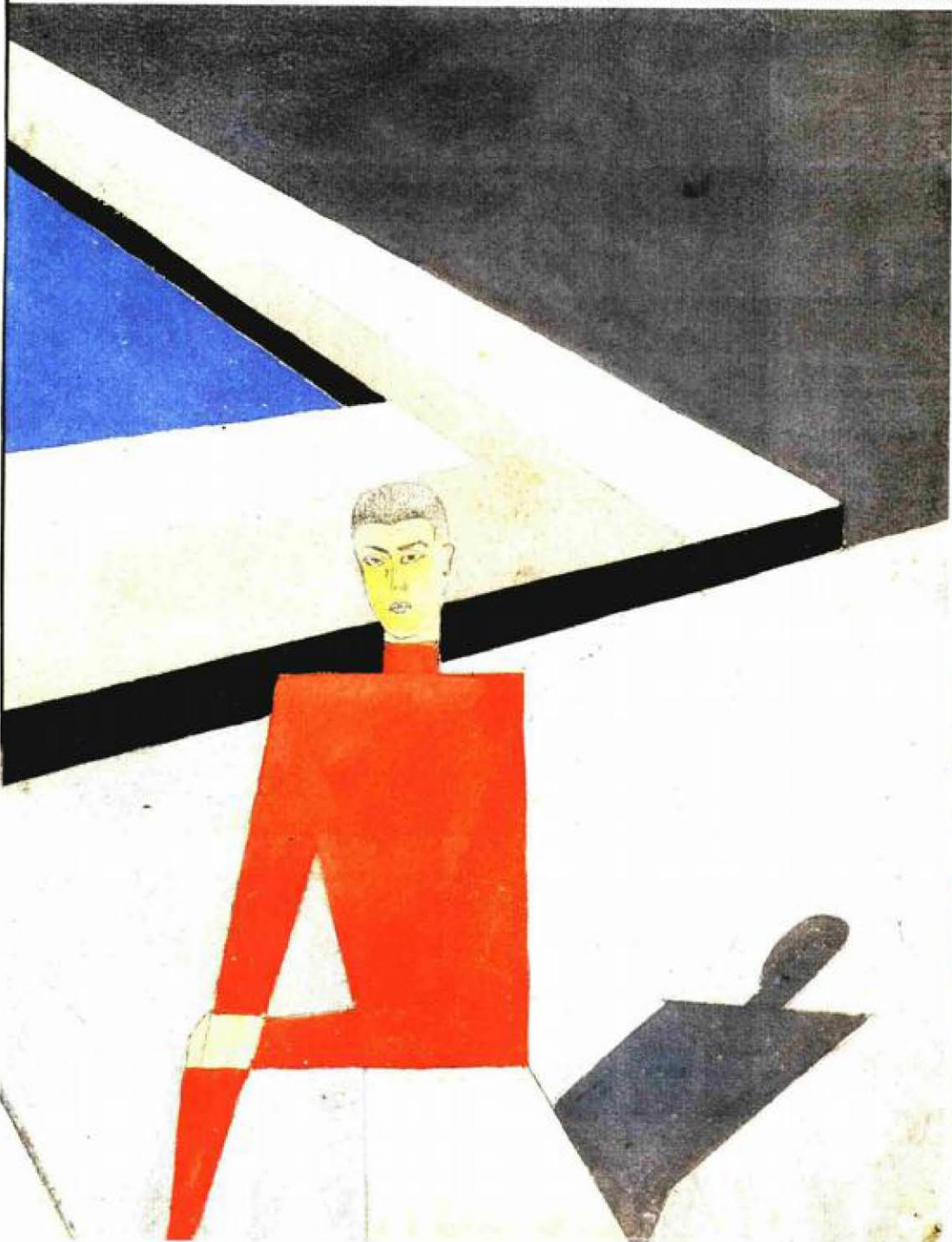
ad su si članovi grupe KUD Idioti 1981. u Puli nadjenuli ime, vjerovali su da su avangardni i provokativni ne samo punk zvukom nego i imenom. Danas su legenda, a njihove obožavatelje nimalo nije briga da su isto tako avangardni i provokativni još 1922. bili zagrebački Traveleri, umjetnička grupa čiji su članovi bili neusporedivo provokativniji, ne samo zato što su sebe nazivali i Grupa idiota! I oni su poput punkera činili sve da bi establišmentu pokazali dupe. Građanske su okvire javno prezirali pa se često spominje kako su umjesto gospode u kočijama skidali šešire da bi pozdravili konje koji su vozili kočiju. Kostimirali su se, poduzimali umjetničke akcije i radili u mnogim umjetničkim medijima poput današnjih multimedijalaca. Traveleri su bili ljudi različitih profesija – Josip Seissel, Dragutin Herjanić, Vlado Pilar, Zvonimir Megler, Miha Schön, Dušan Plavšić ml., Miloš Somborski, Višnja Kranjčević i Čedomil Plavšić, bankar i njihov mecena. Imali

Pokreti s početka 20. stoljeća radikalno su se odmaknuli od tradicije. Događa li se to i danas?

AVANGARDA OVO NIJE NAŠ SVIJET

Svi izazovi izložbe Marinka Suca koji zaboravljenim hrvatskim 'avangardejcima' stvarno i simbolično nosi cvijeće na grob

== Futuristički manifesti, časopis Zenit, djelovanje zenitista Ljubomira Micića... sve je to pod povećalom u MSU

svijet" iz 1962., iz "srca" socijalizma, a koji je uspio izložiti na pročelje Pravnog fakulteta u Zagrebu. Jedan od sudionika konferencije koji se već dugo "frendli" odnosi spram djelovanja Marinka Suca, koje daje važne rezultate, jest i povjesničar umjetnosti Branko Franceschi. Iznenaduje nas svojim tumačenjem.

– Smatra se da danas avangardni pokreta nema niti su mogući jer institucionalni sustav umjetnosti i tržište umjetnosti automatski uključuje i umjetnost koja se protivi sustavu. Kritika društvenoga sustava i umjetničkog sustava uključene su u sustav iako mu se protive. Ono što bi se moglo nazvati neoavangardnim uključeno je u mainstream. Tako je čak i s izložbama koje se održavaju u prostorima koji nisu predviđeni za umjetnost, poput

Nekad "druga linija" hrvatskih umjetnika danas ima status najznačajnijih umjetnika – podrumaši, Grupa šestorice, OHO...

tvorničkih hala, industrijskih prostora. Samo se zatraži dozvola i to je sve... Dapače, postoji razgranat sustav takvih programa, a s njima i načini njihove podrške. Smatraju se dijelom uobičajene kulturne ponude – kaže Franceschi. Pitamo ga je li to diverzija prema avangardi.

Diverzije u javnim prostorima

– Ne! To je postignuće avangarde. To je rezultat 80 godina avangarde. Ali zato avangarda više ne može biti avangarda! No otvaraju se kanali koji izmiču kontroli. Internet, na primjer. Putem njega se predstavljaju umjetnički radovi. Putem Facebooka, You Tubea, X-a... Tu se može plasirati umjetnost. Imamo i primjer čuvenoga grafitera Banksyja čiji je identitet nepoznat, a čiji radovi postižu enormne cijene. No on sigurno nije krenuo s tom namjerom. Najvažnije naslijeđe avangarde je revolucija u shvaćanju što je područje umjetničkog stvaralaštva. Početkom 20. stoljeća umjetnost je razvoj stila. No avangarda je za aktivistički princip, za umjetnost koja će mijenjati društvo, koja će poistovjetiti život i umjetnost. A umjetnički aktivizam danas je dio mainstreama.

U cijeloj takozvanoj drugoj liniji umjetnosti, a to su sve neoavangardne tendencije, u nas danas umjetnici imaju status najznačajnijih. Gorgona, Podrum, Grupa šestorice, Crveni Peristil, grupa OHO, Braco Dimitrijević, Boris Bučan... Grupa šestorice počela je diverzijom u javnim prostorima, a danas se retrospektivno predstavlja. Gorgona je izlagala neprimjetno, samo za uži krug. Danas su pak značajna imena Marko Marković, Slaven Tolj, Siniša Labrović... – govori Franceschi. I on potvrđuje da naša najšira publika nema dovoljno informacija i znanja o tome tko su bili umjetnici naše povijesne avangarde iz prvih desetljeća 20. stoljeća. Ne zna tko su bili Traveleri, Ivana Tomljenović Meller i drugi. S izložbom "Prvi svjetski rat i avangardna umjetnost" ti se korijeni mogu shvatiti i naučiti. A MSU je kao institucija upravo i zadužen da skrbi za takvu umjetničku praksu, i bez nje ne bi imao ni smisla, smatra Franceschi, vjerujući da je golema zbirka Marinka Suca također vrijedna zasebne zgrade. A onda, kaže, na red dolazi sinergija tih dvaju muzeja!

su svoj manifest koji zvuči kao čista ludost i bio bi kad ne bismo znali da je to vrijeme povijesne avangarde zakuhanе istim groznim stanjem stvari koje je dovelo do Prvog svjetskog rata 1914. čiju 100-godišnjicu obilno obilježavamo ovih dana pa i ovim tekstom. Umjetnici povijesne avangarde reagirali su na stvarnost odbacivanjem principa kontinuiteta u umjetnosti podjednako kao i u životu, jer taj se kontinuitet više nije činio ostvariv. Bio je smrti bliže nego životu. Jasno da se likovna struka u nas bavila avangardom, no kad je prije deset godina na scenu stupio danas 45-godišnji kolekcionar Marinko Sudac, izazvalo je to glasne prijevore.

Izvučene pandže

Budući da nije povjesničar umjetnosti, struka je izvukla pandže. Sudac nije govorio ni mislio njihovim jezikom. S vremenom su se stvari ipak počele zagladivati. Struci je Sudac donio brojne artefakte koji su dopunjavali pa i mijenjali povijest povijesne avangarde i one koju zovemo suvremenom. Od 1989. Sudac prikuplja sve o umjetničkoj avangardi, proučava je, uči o njoj, obilazi još žive svjedoke, nasljednike, kontaktira s kustosima i direktorima svjetskih muzeja koji ga posjećuju i u Zagrebu. Zaboravljenim hrvatskim "avangardejcima" nosi cvijeće na grob, a nije mu teško ni "skoknuti" u Brno da bi neoavangardnom autističnom umjetniku, čudaku Jiriju Valochu napunio

špagju kad mu taj javi da više nema ništa za jelo. Upravo je napunio i dio Muzeja suvremene umjetnosti gdje je otvorena izložba "Prvi svjetski rat i avangardna umjetnost/ Dekonstrukcija - Konstrukcija". Šesnaest metara duga vremenska lenta okosnica je izložbe, a predstavlja nam futurističke, dadaističke, zenitističke, nadrealističke i druge važne publikacije, kolaže i grafička djela umjetnika avangardnih pokreta.

U lentu su ugrađeni brojni originali, prvi put i 35 futurističkih manifesta, popraćenih iscrpnim sažecima na hrvatskom jeziku. Lenta upućuje na nekoliko poglavlja koja su podrobnije predstavljena u dvorani, poput mađarske i češke avangarde, zenitizma i beogradskog nadrealizma. Marinko Sudac je osnovao virtualni muzej avangarde i Institut za istraživanje avangarde da bi, kako kaže, probudio zanimanje za avangardnu umjetnost

Smatra se da avangardni pokreti danas nisu mogući jer se automatski uključuju u likovni sustav, u likovni mainstream!

kod mladih ljudi i svijest o značenju avangardne umjetnosti za bolje razumijevanje današnje suvremene umjetnosti. Siguran je da je za desetak godina uspio napraviti pomak u tome. Tvrdi da je Zenit hrvatska stvar, o čemu dakako postoji prijedor. I da je odreći se Ljubomira Micića – koji je ustao protiv buržajske Europe koja je organizirala besmisleni globalni rat – isto kao da se odrekneemo Tesle. Jer Micić je tek puno kasnije postao nacionalist, ali ne i kad je osnovan zenitizam... Toga će se možda dodirnuti i međunarodna konferencija koju je pripremio, a čiji će uvaženi svjetski i domaći stručnjaci danas i sutra u MSU raspravljati "o složenom svjetonazoru koji su umjetnici tijekom prvih dekada 20. stoljeća izgradili prema ulozi umjetnosti i umjetničkog stvaralaštva u životu društva, a koji je umnogome odredio stvarnost i kulturu u kojoj danas živimo". A današnjica nas upravo i zanima! Marinko Sudac pokrenuo je manifestaciju "Umjetnik na odmoru". – Zanimala me nova umjetnost kao naslijeđe umjetnosti povijesne avangarde. Zato sam sibirske "Plave nosove" i ruskog umjetnika Olega Kulika izložio zajedno s kolažima Josipa Vanište koji kritički tumače stvarnost naših ratnih 90-ih. Samo je naoko izgledalo da Vaništa tu ne pristaje, ali pristaje! – kaže Sudac te navodi kako je Boris Demur bio primjer naslijeđa aktivističkog razmišljanja i kritike današnjega društva. Tu je i Željko Jerman, sa svojim legendarnim radom-parolom "Ovo nije moj

Još 1922. postojali su zagrebački Traveleri, umjetnička grupa čiji se članovi nisu bojali establišmentu pokazati dupe

Nije to diverzija spram avangarde, nego njeno postignuće. No zato avangarda više ne može biti avangarda. Ali otvaraju se kanali koji izmiču kontroli: Facebook, YouTube... – upozorava B. Franceschi